

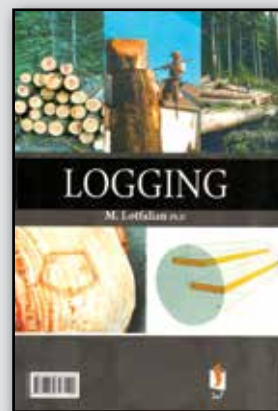
نقد کتاب بهره‌برداری جنگل تألیف دکتر مجید لطفعلیان

مهرداد نیکوی*

نیاز جامعه بشری به چوب به‌عنوان یک ماده اولیه و در عین حال زیست‌تجزیه‌پذیر، نیاز به برداشت از منابع طبیعی از جمله جنگل را انکارناپذیر می‌کند و افزایش این نیاز در سال‌های پیش‌رو در سطح کشور و دنیا، ضرورت ارائه راهکارهایی را برای تولید هم‌سو با توسعه پایدار نشان می‌دهد. هرچند به‌دلیل اجرای طرح تنفس جنگل، برداشت چوب در قالب طرح‌های جنگل‌داری در جنگل‌های هیرکانی متوقف شده است، موضوع بهره‌برداری از جنگل از بحث‌های مهم در توسعه پایدار جنگل است و نقش بسزایی را در رشد و پویایی جنگل ایفا می‌کند. بنابراین، تألیف و تدوین مطالبی در این رابطه می‌تواند راهگشا باشد.

اولین کتاب مربوط به بهره‌برداری جنگل مربوط به دکتر نصرت‌اله ساریخانی، استاد مسلم این رشته است که در سال‌های دور نوشته و در سالیان اخیر نیز تجدید چاپ شده است. در همین رابطه می‌توان به کتاب‌های بهره‌برداری پایدار جنگل نوشته دکتر باریس مجنونیان و دکتر مقداد جورغلامی و برداشت چوب از جنگل تألیف اینجانب نیز اشاره کرد که البته پس از کتاب دکتر لطفعلیان منتشر شده است. دکتر لطفعلیان در کتاب بهره‌برداری جنگل تلاش کرده است، مطالب جدید و ارزشمندی را به دانش مهندسی جنگل بیافزاید و در این راه موفق هم بوده است. از جمله این مطالب جدید می‌توان به «تحقیق در عملیات بهره‌برداری و برنامه‌ریزی»، «مبانی فیزیکی مربوط به عملیات بهره‌برداری جنگل» و «آثار بهره‌برداری و ایمنی، حفاظت فنی و بهداشت کار» اشاره کرد. با مراجعه به بخش منابع کتاب متوجه می‌شویم، سهم نویسنده از مطالب ارائه‌شده در کتاب چشمگیر نیست و با توجه به تجربه، رتبه علمی و تحقیقات متعددی که نویسنده کتاب در زمینه علوم مهندسی جنگل دارند، انتظار می‌رفت، سهم این بخش بیشتر باشد، اگرچه باید پذیرفت، این کتاب در سال ۱۳۹۱ منتشر شده و به همین دلیل امکان استفاده از تمام تحقیقات علمی ایشان در آن زمان وجود نداشته است و اتفاقاً از بیشتر تحقیقات خود برای نوشتن این کتاب استفاده شده است.

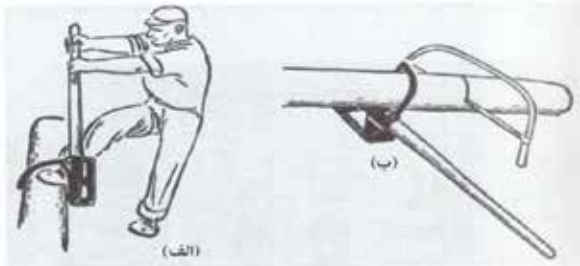
مرور فصول کتاب نشان می‌دهد، پیوند منطقی و مناسبی بین آنها وجود دارد، هرچند با توجه به اهمیت و جایگاه ایمنی، حفاظت و بهداشت کار بهتر بود این بخش پیش از فصل چهارم، یا حتی فصل سوم کتاب قرار می‌گرفت. بررسی منابع مورداستفاده برای نگارش نشان می‌دهد، از منابع و تحقیقات علمی خوبی برای نوشتن کتاب استفاده شده، ولی به مطالب استفاده‌شده در متن ارجاع داده نشده است. به‌طورمثال، اگر از متن، شکل، یا جدولی در متن کتاب استفاده شده است، ارجاع به آن داده نشده و فقط منبع مورداستفاده در انتهای کتاب آمده است که این امر می‌تواند مربوط به راهنمای نگارش کتاب توسط ناشر هم باشد. متن کتاب روان است و جز برخی اشکالات

*- دانشیار، گروه علوم و مهندسی جنگل، دانشکده منابع طبیعی دانشگاه گیلان، صومعه‌سرا، ایران
پست الکترونیک: nikooy@guilan.ac.ir

شکل ۳-۵۶ انواع گردبینه‌غلان یا دسته و بدون دسته.

شکل ۳-۵۷ گردبینه غلان مخصوص سته‌ری تنه‌های جوان

ناچیز، مورد خاصی در نگارش آن دیده نمی‌شود. برخی اشکالات موردی (مانند درج هم‌زمان لغات تخصصی در پانویس و لغت‌نامه تخصصی در انتهای کتاب، وضوح کم در برخی اشکال کتاب، فرمت نامناسب برخی از جدول‌ها در کتاب، نوشتن اعداد به انگلیسی در برخی شکل‌ها، همچنین متن کتاب) هم در کتاب دیده می‌شود که می‌تواند در چاپ‌های بعدی کتاب مورد توجه نویسنده کتاب قرار گیرد و اصلاح شود.

قطع کتاب، مناسب و نوع کاغذ آن هم خوب است، برخلاف همه تلاش‌های انجام‌شده برای زیبایی و ارتباط طرح روی جلد با مفهوم کتاب، متأسفانه جلد طراحی‌شده، بومی نیست و می‌شد از طرح جلد بومی و بهتری استفاده کرد. تنوع زیاد در استفاده از رنگ، غیربومی بودن تصاویر، همچنین وجود نوار مشکی‌رنگ در وسط طرح از ارزش‌های زیبایی‌شناسی کتاب کاسته است، اگرچه این موارد می‌تواند سلیقه‌ای باشد. همچنین در پشت کتاب نیز، اندازه قلم استفاده‌شده برای عنوان انگلیسی بزرگ است و ضرورتی برای این اندازه احساس نمی‌شود.

با توجه به کمبود منابع فارسی در ارتباط با علوم مهندسی جنگل، این کتاب با اندک کاستی‌های موجود تلاشی قابل ستایش و تقدیر برای اشاعه علوم مهندسی جنگل و در اختیار قرار دادن مطالب علمی برای استفاده دانشجویان دوره‌های کارشناسی و تحصیلات تکمیلی است. تلاشی که می‌تواند انگیزه‌های نوشتن کتاب را در سایر پژوهشگران و اساتید دانشگاهی مرتبط با مهندسی جنگل افزایش می‌دهد و به یقین از این راه، خلأهای علمی بخش مهندسی جنگل تا حدود زیادی برطرف می‌شود. در روزگاری که ارزش علمی نگارش کتاب هم‌تراز با یک تا دو مقاله علمی پژوهشی است و نقد بر آن بسیار، نوشتن کتاب‌های تخصصی مانند کتاب پیش‌رو کار قابل تقدیری است.

شکل ۴-۱۶ گورچه و حذف آن

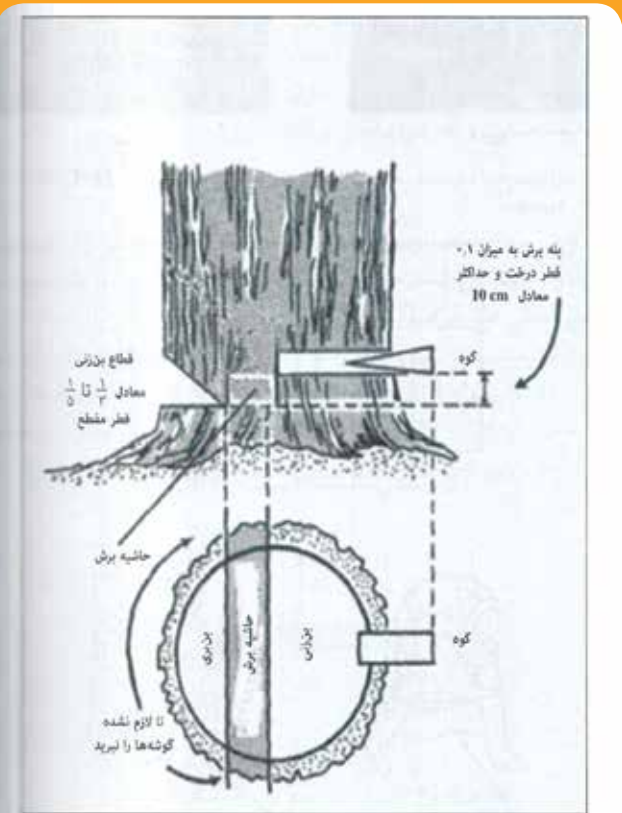
شکل ۴-۱۴ جهت مناسب مسیر قرار بر مورزویه ۲۵° در خلاف جهت لغت درخت است.

شکل ۴-۱۵ گره‌های بالا زنده در مناطق بیستگن حوض‌گرم‌سار

شکل ۴-۱۴ بازرسی نوار لغت

شکل ۴-۲۹ تماس بین‌ریزی بین‌ریزی، پله برش و حاشیه برش

